

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۰۵ ۴۷۹۶

بدرسی احکام مهر

در فقه شیعه

با نگاشته حقوق ایران

مؤلف:

حسین حلیان

انتشارات چتر دانش

سرشناسه :	حلبیان، حسین، ۱۳۶۰ -
عنوان قراردادی	ایران، قوانین و احکام
	Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	بررسی احکام مهر در فقه شیعه با نگاهی به حقوق ایران / مؤلف حسین حلبیان.
مشخصات نشر	تهران: چتر دانش، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۱۱۴ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۳۵۴-۱ :
وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا	
وضعیت فهرست‌نویسی : اشتراکی	کتابنامه: ص. ۱۰۵-۱۱۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
وضعیت فهرست‌نویسی : ددا	نمایه.
وضعیت فهرست‌نویسی : موضوعی	مهر (فقه)
وضعیت فهرست‌نویسی : موضوعی	Bride price (Islamic law)
وضعیت فهرست‌نویسی : موضوعی	مهر (حقوق مدنی) -- ایران
وضعیت فهرست‌نویسی : موضوعی	Bride price - Iran
رده بندی کنگره	BF ۹۱۳
رده بندی دیویی	۳۷/۳۶
شماره کتابشناسی ملی	۸۴۳۷۱۱

نام کتاب	بررسی احکام مهر شیعه با نگاهی به حقوق ایران
ناشر	چتر دانش
مؤلف	حسین حلبیان
نوبت و سال چاپ	اول - ۱۳۹۸
شمارگان	۱۰۰۰
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۳۵۴-۱ :
قیمت	۱۵۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خم‌نیری جاوید (ارديبهشت‌شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

فهرست

- فصل اول: ماهیت و اسباب مهر ۱۶
- مبحث اول: ماهیت عقد نکاح و مهر ۱۶
- مبحث دوم: اسباب مهر ۱۷
- فصل دوم: بررسی تفصیلی مهر در نظام حقوقی اسلام ۲۰
- مبحث اول: حکم تکلیفی مهر ۲۰
- مبحث دوم: اقسام مهر ۲۳
- گفتار اول: مهر المسمی ۲۳
- گفتار دوم: مهر المثل ۲۳
- گفتار سوم: مهر مفوض ۲۶
- گفتار چهارم: مهر المتعه ۲۶
- گفتار پنجم: مهر المهر (مهر محمدی) ۳۴
- گفتار ششم: مهر البی (أجر الفاجرة) ۳۶
- مبحث سوم: چیزهایی که می‌توان مهر قرار داد ۳۶
- مبحث چهارم: شرایط مهر ۳۸
- گفتار اول: شرایط عمومی ۳۸
- گفتار دوم: شرایط اختصاصی انواع مهر ۴۲
- مبحث پنجم: مهریه در نکاح منقطع ۴۲
- مبحث ششم: مهریه در نکاح نابالغ ۴۶
- مبحث هفتم: تعهد ثالث به پرداخت مهر ۴۹
- مبحث هشتم: شرط مدت یا قرار اقساط برای پرداخت مهر ۵۰
- مبحث نهم: حق حبس ۵۰
- گفتار اول: منظور از تمکین و وظایف زن چیست؟ ۱۲
- گفتار دوم: حال و یا نسیه بودن مهر چه تأثیری در حق حبس دارد؟ ۵۲
- گفتار سوم: تعیین یا عدم تعیین مهر در عقد چه اثری در حق حبس دارد؟ ۵۳
- گفتار چهارم: حکم حق حبس در تقسیط مهر به سبب اعسار زوج چیست؟ ۵۴
- مبحث دهم: حداقل مهر در اسلام ۵۵
- مبحث یازدهم: حداکثر مهر در اسلام ۵۸

- ۶۴ ..... مبحث دوازدهم: مهرالسنه
 ۶۵ ..... مبحث سیزدهم: مهریه در طلاق قبل از دخول
 ۶۶ ..... مبحث چهاردهم: مهریه در موت زوجین قبل از دخول
 ۶۷ ..... مبحث پانزدهم: مهریه در صورت تفویض مهر
 ۶۹ ..... مبحث شانزدهم: مهریه در نکاح سفیه
 ۷۱ ..... مبحث هفدهم: مهریه در زنی که مشخص می‌شود باکره نبوده
 ۷۲ ..... مبحث هجدهم: مهریه زن ناشزه
 ۷۳ ..... مبحث نوزدهم: لعان
 ۷۵ ..... مبحث بیست و یکم: مهریه زنی که زنا کند
 ۷۶ ..... مبحث بیست و دویم: مهریه زنی که تغییر جنسیت داده
 ۷۷ ..... مبحث بیست و سوم: مهریه در صورت عدم امکان استمتاع
 ۷۸ ..... مبحث بیست و چهارم: مهر برای یک زن و یک مهر برای دو زن
 ۸۰ ..... مبحث بیست و پنجم: مهر در نکاح فضولی
 ۸۱ ..... مبحث بیست و ششم: افزایش و اقلی مهر
 ۸۳ ..... مبحث بیست و هفتم: مسأله مهر به نرخ روز
 ۸۶ ..... مبحث بیست و هشتم: مهریه‌های زمین و زندان
 ۸۷ ..... مبحث بیست و نهم: بذل مهر به شرط عدم ازدواج مجدد زوج
 ۸۸ ..... مبحث سی و نهم: کاهش مهریه در نشر مهر
فصل سوم: تفویض مهریه
 ۹۰ ..... مبحث اول: تفویض بضع
 ۹۳ ..... مبحث دوم: تفویض مهر
نمایه‌ها
 ۹۷ ..... نمایه آیات
 ۹۹ ..... نمایه احادیث
 ۱۰۱ ..... نمایه اشخاص
 ۱۰۴ ..... نمایه کتب
 ۱۰۵ ..... مراجع و مآخذ

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

«أَمَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيذْهَبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»^۱

بعضی خاندان‌ها در قرآن کریم ستوده شده‌اند؛ از جمله خاندان ابراهیم و خاندان عمران، و آیه تطهیر در حق خاندان پاک پیامبر خاتم النبیین^ﷺ نازل شده است^۲ و از آن خاندان پاک تعبیر به شجره طیبه شده است^۳ و در مقابل، بعضی خانواده‌ها نکوهش شده‌اند و از آنها تعبیر شجره خبیثه شده است^۴. در قرآن کریم در آیات بسیاری به ما^۵ خانواده، نسل و ذریه و روابط زن و مرد در جنبه‌های مختلف پرداخته و دیدگاه‌های گوناگون بشر را در این زمینه راهنمایی کرده است. قرآن محبت بشر را به راهی که سازگار با فطرت و مقتضای عفت است، عنمون ساخته. خداوند (تبارک و تعالی) در قرآن به تکوینی بودن مسئله اراده اشاره می‌کند؛^۵ ولی، طبیعی و غریزی بودن این نیاز باعث آن نمیشود که شارع مقدس از جهات اخلاقی و معنوی آن چشم ببوشد.^۶ در آیات اسلامی ما به امر ازدواج و تشکیل خانواده اهمیت بسیار داده شده است، آنجا که

۱- سوره احزاب، آیه ۳۳.

۲- همان.

۳- سوره ابراهیم، آیه ۲۴.

۴- سوره ابراهیم، آیه ۲۶.

۵- سوره نساء، آیه ۱، سوره اعراف، آیه ۱۸۹، سوره روم، آیه ۲۱.

۶- سوره نور، آیات ۳۳، ۳۱، ۳۰.

نکاح «سنت نبوی» معرفی شده^۱ و محبوب‌ترین و عزیزترین بنیان نزد خداوند (تبارک و تعالی) معرفی شده است. و ازدواج در جوانی را موجب حفظ دین و حفظ دو ثلث دین دانسته‌اند.^۲

تنها کارکرد نکاح در تشکیل خانواده خلاصه نمی‌شود بلکه آثار و تبعات گوناگون اجتماعی، حقوقی، اقتصادی در پی دارد که فقها و عقودانان به بیان بخشی از آن‌ها پرداخته‌اند و آن را تنقیح نموده‌اند و توضیح داده‌اند که در این زمینه به بخش‌های عمده‌ای از کتب فقهی با عنوان «کتاب النکاح» می‌توان اشاره کرد و در علم حقوق رشته‌ای با نام «نوق» - «نوا» متکفل تبیین چگونگی شکل‌گیری و آثار و تبعات حقوقی این نهاد می‌باشد.

این نوشتار در رابطه با یکی از نهاد های زیرمجموعه عقد نکاح به نام «مهر» که بحثی کاربردی و مورد ابتلا است، بحث می‌نماید. امید است که این تحقیق مورد توجه حضرات معززین^{علیهم‌السلام} قرار گیرد و در راستای سوق دادن خانواده‌ها به سوی سعادت و خوش عقلائی در برخورد با مقوله مهریه مؤثر واقع شود.

این اثر برگرفته‌ای است مختصر از رساله دوره کارشناسی ارشد اینجانب که در دانشگاه علوم اسلامی رضوی با عنوان «تبیین مهر از منظر فقه و حقوق» با مشورت و راهنمایی اساتید محترم آیه الله دکتر سید مصطفی محقق داماد و دکتر امیر حسین آبادی تنظیم شده.

۱- محمد محمدی ری شهری، میزان الحکمة، ص ۲۲۴۸.

۲- همان، ص ۲۲۵۰.

در این مجال از حضرت آیه الله سید محمد مهدی خلیلی،
و آیه الله شیخ هادی نجفی جهت بذل محبت و عنایت قدردانی
می‌نمایم و از اساتید محترمی که در زمینه تألیف و تدوین این رساله
از راهنمایی‌های آنان بهره‌مند شده‌ام تشکر می‌کنم و امیدوارم از
تذکرات اساتید و دوستان در جهت ارتقای سطح این رساله بهره‌مند
شوم. از فاضل ارجمند آقای دکتر احسان علی اکبری که در انتشار
این اثر همیاری داشته‌اند و محقق گرانقدر جناب استاد دکتر محمود
نعمتی که بر این اثر را بر عهده داشته‌اند تشکر می‌کنم و
توفیقات ایشان را از پروردگار بزرگ مسألت دارم.

در پایان تشکر ویژه دارم از نشر چتر دانش و برادر عزیزم جناب
حجة الإسلام و المسلمین حاج شیخ محمد حلیان که با لطف ویژه به
نشر و معرفی این اثر پرداخته‌اند.

عبدین حلیان
تابستان ۱۳۸۷